

ПРИПОЛОВА Л. І.,

кандидат юридичних наук,
провідний науковий співробітник
науково-дослідного відділу проблем
військового законодавства
(Центр воєнно-стратегічних
досліджень Національного
університету оборони України
імені Івана Черняхівського)

РИНДИЧ Д. С.,

науковий співробітник науково-
дослідного відділу проблем військового
законодавства
(Центр воєнно-стратегічних
досліджень Національного
університету оборони України
імені Івана Черняхівського)

УДК 342.1

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-1-10>

ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ: ДОКТРИНАЛЬНИЙ АСПЕКТ І ГІБРИДНІ ОЗНАКИ

Розглянуто доктринальні підходи до розуміння сутності й особливостей сучасного збройного конфлікту. Виокремлено дві групи таких поглядів науковців. Запропоновано узагальнююче поняття сучасного збройного конфлікту (або збройного конфлікту з гібридними ознаками).

Ключові слова: війна, воєнний конфлікт, гібридна війна, збройний конфлікт, риси збройного конфлікту.

Рассмотрены доктринальные подходы касательно сущности и особенностей современного вооруженного конфликта. Выделены две группы таких взглядов ученых. Предложено обобщающее понятие современного вооруженного конфликта (или вооруженного конфликта с гибридными признаками).

Ключевые слова: война, военный конфликт, гибридная война, вооруженный конфликт, черты вооруженного конфликта.

The doctrine approaches are reviewed in relation to understanding of essence and features of the modern armed conflict. Two groups of such looks of scientists are singled out. The summarizing concept of the modern armed conflict (or the armed conflict with hybrid signs) are proposed.

Key words: war, war conflict, hybrid war, armed conflict, features of armed conflict.

Вступ. Стан світової безпеки демонструє тенденцію до кількісного збільшення збройних конфліктів після Другої світової війни, навіть після прийняття Статуту Організації Об'єднаних Націй. Неспокійними точками сьогодні є Венесуела, Ізраїль, Лівія, Нігерія,

Пакистан, Сирія, Сомалі тощо. Із часом війни між державами перетворилися на конфлікти локального характеру, в яких прямо чи опосередковано однієї зі сторін допомагає інша держава, використовуючи нетипові методики.

У сучасній політико-правовій думці та сфері міжнародного гуманітарного права виникає ряд складних питань, пов'язаних із нормативно-правовим визначенням сутності збройних конфліктів, які мають ознаки т. зв. «гібридної війни». Саме такий вид сутичок став характерним у конфліктних ситуаціях ХХІ ст. та створив нові ускладнені, нестабільні взаємовідносини в міжнародній спільноті. Дедалі частіше можемо спостерігати вживання в науково-теоретичному колі терміна «гібридна війна». Такі нетрадиційні збройні конфлікти вимагають уточнення їх семантики. Зміни в безпековому середовищі повинні спровокувати відповідні зміни в теоретико-правових положеннях міжнародного права. Загалом у політичній, економічній, юридичній, науковій сфері немає єдності поглядів у розумінні особливостей і складників сучасного збройного конфлікту. Головною причиною цього є стрімке видозмінення (трансформування) збройного конфлікту, в якому традиційні сценарії їх вирішення не діють для їх ефективного завершення. У використанні норм міжнародного гуманітарного права немалозначним є нормативне визначення понять, завдяки чому в сучасній юридичній науці актуальним і логічним видається здійснення огляду доктринальних положень щодо сутності й особливостей збройного конфлікту в сучасному суспільстві та Україні зокрема, що і є завданням статті.

Результати дослідження. Дослідженням сутності, особливостей і співвідношення таких понять, як «збройний конфлікт», «воєнний конфлікт», «гібридна війна» займалися О.В. Батрименко, С.Я. Бескоровайний, В.В. Власюк, С.Ф. Денисов, К.С. Кардаш, К.С. Карман, А.П. Ладиненко, Г.І. Луцишин, Є.М. Магда, М.В. Остноухова, А.І. Рижова, Г.М. Яворська та ін. Водночас проведення комплексного науково-теоретичного вивчення змісту названих понять лишається сьогодні актуальним. За останні роки в наукових колах юриспруденції та політології з'явився новий напрям досліджень, присвячених особливостям сучасного збройного конфлікту, зокрема на території України. Відповідно погляди вчених, які описують суть та особливості збройного конфлікту, умовно можемо розділити на дві групи: *А) ті, що більшою мірою спираються на основи міжнародного права; Б) ті, які переважно звертаються до основ політології.*

А) Г.Ф. Костенко, описуючи види воєнних конфліктів, зазначав, що воєнний конфлікт може набувати форми агресії (оскільки згідно з Резолюцією ХХІХ сесії Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 р. «агресією є застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави») чи збройного конфлікту (коли агресора визначити неможливо) [1, с. 49]. Тобто збройний конфлікт – це прихована агресія.

С.Я. Бескоровайний, описуючи збройні конфлікти та їх види, вказував, що основною розпізнавальною ознакою є державний кордон. Автор традиційно серед видів виокремлює міжнародний і не міжнародний збройний конфлікт (або громадянську війну) [2, с. 116]. Міжнародний збройний конфлікт визначає як збройну боротьбу між двома або декількома сторонами, які володіють міжнародною правосуб'єктністю [2, с. 121–122].

М. Сологуб висловлював думку про те, що «збройний конфлікт» за своїм змістом є вужчим, ніж поняття «війна». Збройним конфліктом вважає форму вирішення суперечностей між державами, яка характеризується застосуванням воєнної сили з боку цих держав. Автор також звертає увагу на те, що в сучасному міжнародному праві під збройним конфліктом розуміється офіційний стан війни, міжнародний конфлікт чи конфлікт не міжнародного характеру [3, с. 255].

Г.М. Яворська, досліджуючи семантичну і прагматичну сторону терміна «війна», зауважує, що гібридну війну не вдається підвести під поняття «збройний конфлікт». Автор підтримує позицію, за якою в міжнародному праві замість слова «війна» застосовується ширше поняття «збройний конфлікт» [4, с. 17–18].

С.Ф. Денисов, К.С. Кардаш під збройним конфліктом розуміють дії з вирішення національно-етнічних, релігійних та інших суперечностей із застосуванням засобів збройного

насильства, за яких держава не переходить в особливий стан, визначений як війна, і не вводить режим воєнного стану в країні або на частині її території, а збройна боротьба не виходить за межі операційного напрямку [5, с. 109].

О.В. Лавніченко, С.О. Голдевський, досліджуючи сутність збройного конфлікту всередині держави, підтримують думку більшості про те, що збройний конфлікт не містить основних ознак, притаманних війні як особливому стану суспільства, а також необхідних правових критеріїв, які визначають його як війну (корінних суперечностей; якісної зміни стану всієї країни та збройних сил; наявності формального акта оголошення чи розірвання договірних, дипломатичних відносин тощо). Автори також виокремили традиційні типи збройних конфліктів, щодо яких застосовуються різні правові принципи та документи у межах міжнародного гуманітарного права, зокрема: а) міжнародний збройний конфлікт, б) визвольні війни та війни за самовизначення, в) збройні конфлікти не міжнародного характеру, г) випадки спорадичних актів насильства, внутрішніх безладь або напруженості [6, с. 6].

Таким чином, вченими, котрі тлумачать збройний конфлікт із погляду міжнародного права, він інтерпретується як конфліктна ситуація, яка для одних є агресією, для інших – ширшим поняттям, ніж війна, або уособленням різних видів конфліктів загалом. Відповідно серед видів збройних конфліктів виокремлюють внутрішній і зовнішній.

Б) Г.І. Луцишин звертає увагу на появу нових категорій у сфері збройних конфліктів, а саме «військова сутичка» та «військовий інцидент». За її переконанням, збройний конфлікт є наслідком агресивної політики будь-яких військово-політичних сил, котрі провокують військове зіткнення для досягнення своїх цілей [7, с. 130–132]. Автор також виокремлює нову рису збройних конфліктів сучасності – найманство (діяльність приватних військових компаній).

О.В. Сировий, А.С. Чураєв інтерпретують збройний конфлікт як гостру форму вирішення протиріч, що є відкритим озброєним зіткненням найчастіше на державному кордоні, пов'язаним із його порушенням, обмеженням суверенітету тієї чи іншої держави [8, с. 233].

Я.С. Пилипенко дійшов висновку, що ознаками збройного конфлікту є: наявність міждержавних або внутрішньодержавних суперечностей; двостороннє застосування зброї; організованість дій. Головною відмінністю воєнного конфлікту від збройного є основні умови виникнення конфлікту. Відповідно для воєнного це політичні мотиви, а для збройного – застосування зброї. Збройний конфлікт характеризується тим, що відбувається між коаліціями держав, державами або між конфліктуючими сторонами усередині однієї держави; застосовується зброя; наявна відносна керованість. Демаркацію понять війни та збройного конфлікту можливо провести за критерієм мотивів виникнення. Тому, на думку автора, політичний мотив є головною відмінною ознакою воєнного конфлікту від інших [9, с. 144–145].

Тобто співвідношення близьких за значенням до збройного конфлікту понять дозволяє зробити висновок, що конвенційний воєнний конфлікт загалом не притаманний сучасному суспільству; воєнний конфлікт має виражену ознаку – застосування військової сили для досягнення політичних цілей; за своєю суттю є близьким і водночас об'єднуючим (з'єднуючим) для понять «збройний конфлікт» і «війна».

Достатньо яскраво характеризують збройний конфлікт на території України фахівці Національного інституту стратегічних досліджень. Зокрема, вони стверджують, що термін «гібридна війна» виявився теоретично і практично найбільш придатним для визначення специфіки дій Російської Федерації, яка, поєднуючи мілітарні, квазімілітарні, дипломатичні, інформаційні, економічні засоби, не гребуючи ядерним шантажем, послідовно намагається досягти в Україні та в інших точках світу власних, не зрозумілих міжнародній спільноті політичних цілей. Як характерні риси російської гібридної агресії проти України автори виокремлюють: беззастережне порушення системи базових міжнародно-правових угод, масштабне заподіяння ушкоджень, значну тривалість конфліктів [10, с. 15–17].

Заглиблюючись у причини виникнення агресивної поведінки Росії щодо України, дослідники з Донецького національного університету імені Василя Стуса у своїй науковій праці визначали такі: гібридну форму цивілізаційної експансії завдяки почуттю національ-

ної образи внаслідок поразки у «холодній війні», розпаду СРСР і втрати статусу наддержави; гібридні атаки проти Заходу, що здійснюються для уникнення воєнного протистояння з НАТО; спробу переформатування системи міжнародних відносин для власного глобалістичного проекту [11, с. 383]. Так, Б.О. Парахонський і Г.М. Яворська, досліджуючи онтологію гібридної війни, зазначали: Росія приховує свої реальні наміри щодо України за маскою миротворця у громадянській війні, гуманітарної допомоги [12, с. 8], захисту національно-культурних інтересів російськомовного населення тощо.

Більшою мірою всі зазначені причини можемо визначити як політичні, що більш характерно для воєнного конфлікту і вкотре підтверджує гібридність збройного конфлікту на території України. Аналіз двох останніх позицій науковців показує тенденцію до існування такої політики нашого сусіда, яка направлена на підрив національної та громадянської самобутності.

І.В. Феськов, досліджуючи сутність поняття «гібридна війна» в політологічному аспекті, підтримував позиції ряду вчених, котрі виокремлювали основні риси такої війни, а саме: ведення підривної діяльності; вчинення терактів; задіяння різних типів населення; поєднання партизанської та громадянської війни; використання традиційних і нерегулярних стратегій і тактик; неконвенційний характер [13, с. 228–229]. Схожі ознаки виділяють у своєму дослідженні В.В. Власюк і Я.В. Карман [14, с. 227–228]. Окрім вищезазначених, вони також називають: продукт глобалізації, який розмиває кордони традиційних норм і правил; використання кібератак, засобів масової інформації, інтелектуальні права; нівелювання норм міжнародного гуманітарного права та раніше укладених договорів одним з учасників конфлікту. Автори підсумовують, що гібридна війна – це сучасний вид війни, де в конфлікті використовуються різноманітні засоби нападу й оборони держав, які виходять за рамки конвенційно визначених варіантів і видів ведення війни [14, с. 231–232]. Тобто за виокремленими ознаками гібридна війна цілком підпадає під ознаки сучасного збройного конфлікту.

Л.С. Голопатюк, Р.І. Тимошенко, вивчаючи особливості сучасних воєнних конфліктів, зазначали, що у спеціальній літературі використовуються не зовсім точні вирази, які потрібно відрізнити від наукової термінології, зокрема поняття «мала війна», «обмежена війна», «гібридна війна», «конфлікт низької інтенсивності», «конфлікт високої інтенсивності» [15, с. 21]. Автори пропонують визначати сучасний воєнний конфлікт як дії, що здійснюються шляхом поєднання політичних, військових, економічних, інформаційних і міжнародно-правових сценаріїв ведення конфлікту з метою досягнення воєнно-стратегічних цілей [15, с. 22–26]. Схоже визначення пропонує Є.М. Магда, характеризує сутність гібридної війни. Серед складників гібридної війни ним виокремлено: традиційні та нестандартні загрози, тероризм, підривні дії, нешаблонні технології [16]. Доволі лаконічне й інтегрує визначення поняття гібридної війни дала Л. Чекаленко: військова стратегія, яка об'єднує звичайну війну, малу та кібервійну [17].

Отже, окреслена проблематика для України сьогодні є ключовою. Поява великої кількості загроз нового типу посилює ступінь неоднозначності їх трактування. Так, гібридна війна є симбіозом традиційних ознак війни, зовнішнього та внутрішнього збройного конфлікту. Трансформація класичних видів конфліктів у збройний конфлікт із гібридними ознаками насамперед зумовлена сучасними світовими тенденціями у воєнно-політичному та інформаційно-технологічному просторі, інтернаціоналізацією внутрішніх конфліктів, намаганням деяких держав встановити контроль і водночас хаос на територіях інших держав, здійснити ідентоцид, економічною зацікавленістю тощо.

Незважаючи на те, що в сучасній науковій спільноті є різноманітні підходи до тлумачення сутності поняття «збройний конфлікт», у вітчизняному законодавстві поняття воєнного та збройного конфлікту були унормовані Законом України «Про національну безпеку України» (ст. 1) [18]. Дефініції понять «воєнний конфлікт» і «збройний конфлікт» за своїм змістом є доволі близькими. Якщо коротко передавати суть кожного, то відзначається певна ступінь тотожності цих понять; воєнний конфлікт є більш ширшим поняттям, ніж зброй-

ний конфлікт. Так, у першому застосовується воєнна сила, у другому – збройне зіткнення. Дефініція збройного конфлікту відрізняється більш деталізованим колом суб'єктів. У свою чергу, таким, який потребує уточнення в перспективі, лишається перелік варіантів можливих ворогуючих сторін у визначенні поняття «збройний конфлікт», оскільки ними можуть бути також найманці, самопроголошені військові формування, сили самопроголошених республік, повстанці, терористи та інші формування, котрі приховано підтримуються іншою державою. Законодавець також для збройного конфлікту визначив місце його здійснення (державний кордон або територію лише однієї держави). Необхідно звернути увагу на те, що у разі використання такого виду протистояння, як інформаційна війна чи кібервійна без застосування зброї питання щодо кваліфікації їх як ознак збройного конфлікту лишається дискусійним. Перспективним є також питання законодавчого визначення поняття «війна» як виду воєнного конфлікту.

Норми міжнародного права говорять про те, що загалом забороняється ведення війни, оперуючи поняттям «агресія», за яку передбачено міжнародно-правову відповідальність. Більш розгорнуте визначення агресії було задеклароване на XXIX сесії в Резолюції Генеральної Асамблеї ООН (14 грудня 1974 р.). Було встановлено ряд конкретних ситуацій (перелік яких не є остаточним), які свідчать про акт агресії. Визначення міжнародного збройного конфлікту міститься у ст. 2 Женевських конвенцій 1949 р. [19], де зазначено, що міжнародний збройний конфлікт – це збройне зіткнення, яке виникає між двома або декількома Високими Договірними Сторонами. Відмінною рисою є державний кордон: конфлікт між двома або більше державами вважається міжнародним збройним конфліктом, а збройні зіткнення, що відбуваються в межах території однієї держави, – не міжнародними (внутрішніми) збройними конфліктами (або громадянськими війнами). У протоколі II до Женевських конвенцій щодо захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру (ст. 1 ч. 2) [20] зазначено, що цей протокол не застосовується до випадків порушення внутрішнього порядку та виникнення обстановки внутрішньої напруженості, таких як безпорядки, окремі та спорадичні акти насильства та інші акти аналогічного характеру, оскільки вони не є збройними конфліктами (ст. 1 ч. 2). Біглий огляд наведених норм міжнародного права підтверджує тезу про те, що сучасний збройний конфлікт, якому притаманні гібридні ознаки, поєднує в собі ознаки зазначених видів протистояння (агресії, зовнішнього та внутрішнього збройного конфлікту).

Отже, дія особливого періоду на території України показала та відкрила перед науковцями нові проблемні питання щодо розуміння сутності та характерних особливостей збройного конфлікту, показала необхідність наукового і нормативного опанування нового виду збройного протистояння. Неврегульованість поняття збройного конфлікту з гібридними ознаками автоматично актуалізує питання про відповідальність за скоєння таких дій. Ситуацію ускладнює наявність близьких за значенням процесів, про які ми чуємо майже щодня (агресії, збройного зіткнення, боротьби, суперечки, конфліктної ситуації, асиметричної війни тощо).

Висновки. Зміст вищенаведених науково-теоретичних позицій щодо сутності й особливостей сучасного збройного конфлікту загалом і в Україні зокрема дозволяє вирізнити такі його суттєві риси:

- 1) війна – це збройний конфлікт, але збройний конфлікт не завжди переростає у війну;
- 2) проводиться для вирішення політичних, національно-етнічних, економічних, релігійних та інших інтересів чи спорів;
- 3) використовуються традиційні та нетрадиційні тактики, методики і стратегії (найманство, кібервійна, залучення різних типів населення, теракти, підривна діяльність, нівелювання норм міжнародного гуманітарного права та договорів, відносна керованість, завуальована мета початку конфлікту тощо);
- 4) переважно триває поблизу державного кордону на території однієї держави;
- 5) держава не переходить в умови воєнного стану на весь період тривалості такого конфлікту.

Аналіз доктринальних підходів до сутності поняття «збройний конфлікт» за сучасних умов (або «збройний конфлікт із гібридними ознаками») дозволяє виокремити таке узагальнене його поняття: це протистояння переважно збройного характеру між ворогуючими сторонами (державами або державою та самопроголошеними військовими формуваннями, повстанцями, найманцями, терористами та іншими незаконними формуваннями, які підтримуються іншою державою) задля вирішення політичних, національно-етнічних, економічних, релігійних та інших інтересів із використанням традиційної та нетрадиційної стратегій, тактики й методики і здебільшого триває поблизу державного кордону на території однієї держави.

Список використаних джерел:

1. Костенко Г.Ф. Типи, види воєнних конфліктів та їх класифікація. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 1999. Вип. 2. С. 48–57.
2. Безкорвайний С.Я. Види збройних конфліктів та їх правове регулювання. *Юридична наука*. 2014. № 3. С. 116–126.
3. Русинова В.Н. Нарушения международного гуманитарного права: индивидуальная уголовная ответственность и судебное преследование. Москва, 2006. 192 с.
4. Яворська Г.М. Концепт «війна»: семантика і прагматика. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 1 (38). С. 14–23.
5. Денисов С.Ф., Кардаш К.С. Воєнний конфлікт: зміст та співвідношення з близькими поняттями. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2012. № 1 (2). С. 107–113.
6. Лавніченко О.В., Годлевський С.О. Сутність збройного конфлікту всередині держави та підходи до його типології. *Честь і закон*. 2015. № 4 (55). С. 4–13.
7. Луцишин Г.І. Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку* : збірник наукових праць. Львів, 2014. Вип. 26. С. 128–133.
8. Трикоз Е.Н. Преступления против мира и безопасности человечества: сравнительный и международно-правовой аспекты. Москва, 2007. 506 с.
9. Пилипенко Я.С. Демаркація понять «воєнний конфлікт», «збройний конфлікт» та «війна». *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2017. Вип. 1/2 (33/34). С. 143–146.
10. Світова гібридна війна: український фронт / за ред. В. Горбуліна. Харків, 2017. С. 15-21.
11. Гібридна війна: inverboetinpraxi : монографія / під. заг. ред. Р.О. Додонова. Вінниця, 2017. 412 с.
12. Парахонський Б.О., Яворська Г.М. Онтологія гібридної війни: гра прихованих смислів. *Стратегічна панорама*. 2017. № 1. С. 7–15.
13. Феськов І.В. Визначення поняття «гібридна війна» в політичній науці. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/7505>.
14. Власюк В.В., Карман Я.В. Деякі основи поняття «гібридна війна» в міжнародному праві. *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 1. С. 226–234.
15. Голопатюк Л.С., Тимошенко Р.І. Визначення та аналіз особливостей складових сучасних воєнних конфліктів. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2017. № 1. С. 21–27.
16. Магда Є.М. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини серія «політичні науки»*. 2014. № 4. URL: http://journals.iir.riev.ua/index.php/pol_n/article/wiev/2489.
17. Чекаленко Л. Про поняття «гібридна війна». *Віче*. 2015. № 5. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4615/>.
18. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

19. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153.

20. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол II) від 08 червня 1977 р.
URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200.

ПРОЦАСЬ В. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
(Інститут Служби зовнішньої розвідки
України)

УДК 340.5; 351.746.1; 355.40
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-1-11>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РОЗВІДУВАЛЬНИХ ОРГАНІВ ЗА РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ (1917–1990 РОКИ)

У статті з позицій юридичної компаративістики шляхом аналізу основних нормативно-правових актів досліджено правове регулювання організації та діяльності розвідувальних органів за радянських часів. Доводиться, що діяльність розвідки, починаючи від передачі добутої інформації та закінчуючи оперативним листуванням із закордонними резидентурами, цілком залежала від волі та вказівок керівників центрального апарату розвідувальної служби СРСР.

Ключові слова: компаративістика, правове регулювання, розвідувальні органи, розвідувальна діяльність, розвідувальна інформація.

В статье с позиций юридической компаративистики путем анализа основных нормативно-правовых актов исследовано правовое регулирование организации и деятельности разведывательных органов в советский период. Акцентировано, что деятельность разведки, начиная от передачи добытой информации и заканчивая оперативной перепиской с заграничными резидентурами, целиком зависела от воли и указаний руководителей центрального аппарата разведывательной службы СССР.

Ключевые слова: компаративистика, правовое регулирование, разведывательные органы, разведывательная деятельность, разведывательная информация.

The article from the standpoint of legal comparative studies by analyzing the main regulatory and legal acts investigated the legal regulation of the organization and activities of intelligence agencies in the Soviet period. It was emphasized that the activity of intelligence, from the transfer of the extracted information to the operational correspondence with foreign residencies, depended entirely on the will and instructions of the heads of the central apparatus of the intelligence service of the USSR.

Key words: comparative studies, legal regulation, intelligence agencies, intelligence activities, intelligence information.

